

30 วันหลังรัฐบาลประกาศนโยบายส่งออกข้าว มีโอกาสของกลุ่มชาวนา

ผู้ค้าหน้าใหม่ เข้าสนามค้าข้าวได้เสรี จริงหรือ ?

ณรงค์ คงมาก

ผู้ก่อตั้ง สมาคมเกษตรกรและห่วงโซ่ส่งออกอาหารไทย

.....

“เมื่อ 12 ธันวาคม 2567 นายกรัฐมนตรีแพทองธาร ชินวัตร ได้ประกาศนโยบายส่งเสริมให้ชาวนา กลุ่มชาวนา รวมถึงผู้ประกอบการรายใหม่ มีโอกาส “ส่งออก” ข้าวไทยไปทั่วโลกได้อย่างเสรี “ เป็นนโยบายที่ “ผู้เขียน” ชื่นชมสุดๆ เพราะเป็นโอกาสใหม่ที่ชาวนา และเกษตรกรสาขาอาชีพอื่นๆจะได้รับอย่างที่ไม่เคยได้รับมาก่อน “ผู้เขียน” เพื่อนชาวนา ชาวสวน จึงร่วมกันขับเคลื่อนจัดตั้ง “สมาคมเกษตรกรและห่วงโซ่ส่งออกอาหารไทย” เพื่อร่วมกับรัฐบาล ภาคีพัฒนาต่างๆ และเพื่อนเกษตรกร เริ่มจากกลุ่มเล็กๆ ออกแบบวางแผนขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย ที่ท่านนายกรัฐมนตรีให้ความหวังไว้

จากการติดตามด้วยตนเองของ “ผู้เขียน” กับส่วนงานการส่งออกข้าวไทยของกระทรวงพาณิชย์ จากข่าว และข้อมูลในสื่อโซเชียล พบความจริง 7 ประการ ต่อไปนี้

- 1.ว่าด้วยการส่งออกข้าวไปกลุ่มประเทศ EU ซึ่งมีระเบียบที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน ดังนี้
 - 1.)ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนด ให้ข้าวเป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตในการส่งออก ไปนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2555 ลงวันที่ 11 เมษายน 2555
 - 2.)ประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการส่งสินค้าออกไปนอกราชอาณาจักร (ฉบับที่ 76) พ.ศ. 2539 ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2539
 - 3.)ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการ เรียกเก็บและวิธีชำระค่าธรรมเนียมพิเศษในการส่งออกสินค้าข้าวไปสหภาพยุโรป พ.ศ. 2553
 - 4.)ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมพิเศษในการส่งออกสินค้าข้าวไปสหภาพยุโรป (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2548
 - 5.)ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการส่งข้าวออกไปนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2562 ลงวันที่ 8 มกราคม 2562
 - 6.) ระเบียบกระทรวงพาณิชย์ ว่าด้วยการจัดสรรปริมาณข้าวเพื่อการออกหนังสือรับรองการส่งออกไปสหภาพยุโรป สำหรับปี 2563 พ.ศ. 2562 ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2562
 - 7.) ประกาศกรมการค้าต่างประเทศ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการคืนเงินจัดสรร การขอหนังสือรับรองการส่งออก การยกเลิกหนังสือรับรองการส่งออก การคืน

ค่าธรรมเนียมพิเศษ และการรายงานการส่งออกข้าว ไปสหภาพยุโรป สำหรับปี 2563 พ.ศ. 2563 ลงวันที่ 26 ธันวาคม 2562

- 8.) ประกาศกรมการค้าต่างประเทศ เรื่อง ผลการจัดสรรปริมาณข้าวเพื่อการออกหนังสือรับรองการส่งออกไปสหภาพยุโรป สำหรับปี 2563 พ.ศ. 2562 ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2562
- 9.) ประกาศกรมการค้าต่างประเทศ เรื่อง ผลการจัดสรรปริมาณข้าวเพื่อการออกหนังสือรับรองการส่งออกไปสหภาพยุโรป สำหรับปี 2563 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563 27 มกราคม 2563

โดยผู้ส่งออกต้องมีเกณฑ์คุณสมบัติ ดังนี้

1. ต้องเป็นผู้ส่งออกที่ได้รับส่วนจัดสรรโควตาข้าวไปสหภาพยุโรป
2. ต้องมีหนังสือรับรองการส่งออกข้าวที่ส่งออกไปสหภาพยุโรป (Export Certificate)
3. ปฏิบัติตามระเบียบประกาศที่กำหนดไว้และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

สำหรับ โควตาการจัดสรรข้าวไป EU มีค่าธรรมเนียมตันละ 2,500 บาท ด้วยการแก้ไขปรับปรุงเรื่องนี้เพื่อเอื้อให้นโยบายของท่านนายกรัฐมนตรีฯ เป็นจริง เปิดโอกาสให้กลุ่มชาวนาเข้าถึงโควตา EU ทางกระทรวงพาณิชย์ ดำเนินการอย่างไรบ้าง ? ยังไม่ชัดเจน

2.การกำหนดให้ผู้ส่งออกข้าวต้องมีทุนจดทะเบียน 5 ล้านบาท สำหรับเอกชน ส่วนกลุ่มเกษตรกร ที่ไม่ใช่นิติบุคคล เช่น วิสาหกิจชุมชน นั้น เข้าข่ายได้ได้รับสิทธิ หรือไม่ และรูปแบบนิติบุคคลของกลุ่มเกษตรกร ได้แก่อะไรบ้าง?

คุณสมบัติทุนจดทะเบียน 5 ล้านบาท สำหรับเอกชนหน้าใหม่ ที่ต้องการเข้ามาตามมาตรการรัฐบาลส่งเสริมของนายกรัฐมนตรี “ยังคงสูงเกินไป” เพราะในโลกการค้ายุคเศรษฐกิจดิจิทัล คู่ค้าสามารถตรวจสอบกันและกันได้เสรี และต่างมีขั้นตอนการซื้อการขาย การส่งมอบ การรับเงินจ่ายเงิน ในระบบการเงินสากลในการค้าต่างประเทศอยู่แล้ว วงเงินจดทะเบียนไม่ควรสูงถึง 5 ล้านบาท

3.การกำหนดสต็อกข้าวไว้อย่างน้อย 100-500 ตัน สำหรับผู้ประกอบการเอกชน (ยกเว้น สำหรับกลุ่มเกษตรกรไม่ต้องมีสต็อกข้าว) นั้น ไม่มีความจำเป็น ควรสนับสนุนให้มีการส่งออกข้าวทั้งหมดไม่ควรมีสต็อกเก็บไว้ให้เป็นต้นทุนของผู้ประกอบการ (การสต็อกข้าวเพื่อความมั่นคงทางอาหาร ในประเทศไทย สามารถทำได้ในหลายมาตรการ แม้ว่าไทยจะพบปัญหาสภาวะการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศมากยิ่งขึ้นก็ตาม แต่ห่วงโซ่การผลิตข้าวไทย ออกแบบการสต็อกข้าวได้หลายวิธี ไม่ใช่บังคับที่ผู้ส่งออก ซึ่งยากสำหรับผู้ส่งออกรายเล็ก รายย่อย หน้าใหม่ จะปฏิบัติได้)

4.การเปิดโอกาสให้กลุ่มเกษตรกร ส่งออกข้าวถุง น้ำหนักน้อยกว่า 12 กิโลกรัม โดยไม่ต้องมีสต็อก สามารถส่งออกเท่าไรก็ได้ไม่จำกัดทุกชนิดข้าว ยกเว้น ข้าวหอมมะลิ (ที่มีมาตรการควบคุมพิเศษ) แต่ไม่สามารถให้กลุ่มเกษตรกรส่งออกข้าวแบบปริมาณมากๆ ได้ ได้แก่ การส่งออกครั้งละหลายพันตัน

บรรจุในกระสอบขนาดบรรจุ 1,000 กิโลกรัม หากจะส่งออกข้าวหอมมะลิ ข้าวขาว ข้าวหนึ่ง ต้องเข้า กระบวนการตั้งบริษัททุนจดทะเบียน 5 ล้าน และมีสต็อกข้าว 100-500 ตัน ดังกล่าวข้างต้น)

5. การส่งออกข้าวไทยไปยังประเทศจีน พบข้อมูลจาก Thaibizchina.com ด้านการค้าข้าวไทย-จีนว่า **“ปัญหาในการส่งออกข้าวไทยมายังจีน ปัจจุบันผู้ประกอบการประสบกับปัญหาดังนี้**

5.1 ข้อกีดกันทางการค้าของจีนด้านโควต้าและภาษี แม้ว่าปัจจุบันจีนและอาเซียนจะมีข้อตกลงเขตเสรีทางการค้า China-ASEAN เพื่อลดภาษีสินค้าส่วนใหญ่ แต่สินค้าข้าวยังถูกจำกัดอยู่ในรายการสินค้าอ่อนไหว อีกทั้งยังถูกจำกัดปริมาณการนำเข้าในแต่ละปี ทำให้ผู้นำเข้าไทยไม่สามารถเปิดตลาดข้าวในจีนได้อย่างเสรี ผู้นำเข้าชาวจีนที่ต้องการนำเข้าเองก็จำเป็นต้องประมูลโควต่านำเข้าจากรัฐบาลเพื่อให้สามารถได้สิทธิการนำเข้า ขั้นตอนการขอโควตาก็มีความยุ่งยาก ทำให้ผู้ส่งออกไทยที่ต้องการขอเป็นผู้นำเข้ามาเองไม่สามารถทำได้ ต้องนำเข้าผ่านผู้นำเข้าชาวจีนที่ได้โควต้าเพียงไม่กี่ราย

5.2 ปัญหาด้านราคา ราคาขายของข้าวไทยในตลาดจีนนับว่าค่อนข้างสูงหากเทียบกับข้าวจีนคุณภาพดีชนิดอื่นๆ ทำให้เกิดข้อเปรียบเทียบในด้านความคุ้มค่ากับราคา ซึ่งทำให้เป้าหมายของข้าวไทยอยู่ในกลุ่มลูกค้าระดับบนที่มีกำลังซื้อ ขณะเดียวกันข้าวไทยที่มีราคาแพงก็พลาดโอกาสกลุ่มลูกค้าระดับกลาง-ล่างซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของชาวจีน

5.3 ปัญหาชื่อเสียงของข้าวไทยที่ได้รับผลกระทบจากข้าวปลอมปน ปัจจุบัน มีการปลอมปนข้าวไทยกับข้าวขาวชนิดอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเข้าข้าวบรรจุกระสอบมาผสมและใส่บรรจุภัณฑ์ใหม่ในจีน และอ้างชื่อข้าวไทย

5.4 ปัญหาคู่แข่งจากชาวจีนที่ได้รับการพัฒนาสายพันธุ์ให้มีคุณสมบัติที่อ้างว่าใกล้เคียงกับข้าวไทย เช่น ข้าวสายพันธุ์ 超泰米 เป็นต้น

5.5 ปัญหากระบวนการนำเข้าข้าวจีนมีความซับซ้อน ซึ่งเริ่มจากคณะกรรมการกลางที่วางแผนเศรษฐกิจ (Social Development Planning Commission : SDPC) มีบทบาทในการกำหนดโควต้า โดยวางแผนให้กับมณฑลต่าง ๆ และให้คณะกรรมการสภาพัฒน์ (จีเหว่ย) ของมณฑลต่าง ๆ ตัดสินว่าให้บริษัทใดมีสิทธิในการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ และบริษัทของมณฑลต่าง ๆ จะรับโควตานี้ไปบริหาร บริษัทเหล่านั้นเป็นของหน่วยราชการต่าง ๆ เช่น บริษัทของคณะกรรมการส่งเสริมการส่งออก บริษัทของฝ่ายความร่วมมือทางเศรษฐกิจเช่น Beili Group เมื่อบริษัทเหล่านี้ได้รับโควตาก็จะเริ่มเจรจากับประเทศผู้ส่งออก (บริษัทส่งออก) และเมื่อเจรจาเรียบร้อยแล้ว COFCO จะเป็นตัวกลางในการติดต่อกับบริษัทต่างประเทศซึ่ง COFCO (China National Cereals, Oils and Foodstuffs Import and Export

Corporation) จะร่วมลงนามในสัญญาฉบับเดียวกับบริษัทต่างประเทศ COFCO เป็นบริษัทหน้าด่านในการติดต่อต่างประเทศเป็นตัวแทนทุกบริษัทในประเทศจีนใน การนำเข้า บริษัทจีนเมื่อเจรจาการค้ากับบริษัทต่างประเทศเรียบร้อยแล้วจะจ่ายเงินค่าสินค้า ให้กับ COFCO และ COFCO จะดำเนินการซื้อขาย ฉะนั้น การที่บริษัทของจีนจะปิดพริ้วนั้นเป็นไปได้ ในกรณีที่บริษัทต่างชาติมีการปิดพริ้วหรือมีปัญหา อาทิเช่น การส่งสินค้าล่าช้า บริษัทนำเข้าของจีนจะดำเนินการติดตามฟ้องร้องจะต้องให้ COFCO เป็นตัวแทน แต่ กระบวนการตัดสินใจดำเนินการติดตามฟ้องร้องจะต้องทำโดยบริษัทนำเข้าของจีน เอง และต้องรับภาระ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเอง COFCO มีโอกาสกินเปอร์เซ็นต์ส่วนต่างแต่มีจำนวนกำไรน้อยมาก เพราะ มิได้มีบทบาทในการค้ากำไรแต่มีบทบาทในการดูแลการนำเข้ามากกว่า เพื่อให้การนำเข้านั้นมีระบบ การนำเข้าข้าวจากประเทศไทยจะต้องได้รับการตรวจสอบจากหน่วยงานจีนที่อยู่ใน ประเทศไทยก่อนส่งออกคือ หน่วยงาน CCIC จะเห็นได้ว่ากระบวนการการนำเข้าข้าวของจีนนั้นมีหลายขั้นตอน ทำให้ผู้ส่งออกข้าวราย ใหม่ที่ต้องการเข้ามาขยายตลาดในจีนแทรกตัวเข้ามาได้ ยก ข้าวไทยในตลาดจีนส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ นำเข้าข้าวจีนที่นำเข้ามาเอง หรือเป็นผู้ส่งออกข้าวไทยรายใหญ่ที่มีพื้นฐานธุรกิจในจีนที่แข็งแกร่ง เพียง ไม่ก็ราย

ต่อประเด็นดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลไทยภายใต้นโยบายของนายกรัฐมนตรีฯ ได้นำปัญหาเหล่านี้มา แก้ไขอย่างไรบ้าง? ยังไม่เห็นข่าวและข้อมูล โดยเฉพาะการดำเนินการให้ “เพิ่มจำนวนโกดังและโรง ปรับปรุงข้าวไทยก่อนส่งไปประเทศจีน จากการอนุญาตของหน่วยงานจีนในประเทศไทย ให้เพิ่มปริมาณ มากขึ้น ไม่ใช่จำกัดอยู่เพียง 49 รายเท่านั้น (โรงปรับปรุงคุณภาพข้าว ต้องได้รับ การขึ้นทะเบียนกับ สำนักงานศุลกากรของจีน (GACC) ปัจจุบันมีผู้ผลิตฯ จำนวน 49 ราย ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจาก GACC (ศึกษาเงื่อนไขการส่งออกข้าวไปจีนเพิ่มเติม => เว็บไซต์สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรม วิชาการเกษตร <http://www.doa.go.th/ard/>)

6. จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น พบว่า “ระบบงานการส่งออกข้าวไทยไปต่างประเทศ ทั้งประเทศคู่ค้าทั่วโลก ประเทศกลุ่ม EU และประเทศจีน เป็นต้น ถูกกำหนดไว้อย่างซับซ้อน และเอื้อต่อผู้ส่งออกขนาดใหญ่ มีหน่วยงานสำคัญ ด้าน “ต้นน้ำที่เกี่ยวข้อง คือ กรมการค้าภายใน การการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตร ไม่นับรวมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งออก ปกติ ส่วน กรมการค้าข้าว ซึ่งมีความสำคัญมาก แต่ไม่พบบทบาทใดๆ ในระบบงานการสนับสนุนให้ เกษตรกรส่งออกข้าวเอง ทั้งๆที่ฐานของชาวนากลุ่มเป้าหมายอยู่ที่กรมการค้าข้าวเกือบทั้งหมด (บางส่วนอยู่ที่ กรมส่งเสริมสหกรณ์การเกษตร)

7. การออกมาตรการสนับสนุนการส่งออกข้าวโดยกลุ่มเกษตรกร จึงมีความจำเป็นที่ต้องปรับระบบงานของ 3 กรม และส่วนงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด “ใหม่” และแก้ไขปรับปรุงข้อกฎหมาย และประกาศต่าง (ซึ่งแก้ไข ปรับปรุง ระดับ คณะรัฐมนตรี และกระทรวง เท่านั้น ...ทำไม่ยากถ้าอยากจะทำ) เพื่อให้กลุ่มเกษตรกร

และผู้ประกอบการ “หน้าใหม่” เกิดขึ้น และมีโอกาสได้เข้าไปใน “ลู่วิ่งการส่งออก ในสนามการค้าข้าวได้” จะแพ้-ชนะ อีกเรื่องหนึ่ง แต่ขอให้มีโอกาสเท่าเทียมกัน โดยรัฐบาลต้องเริ่มต้น เป็นการถูกต้องแล้ว

30 วันที่ผ่านมา หลังจากนายกรัฐมนตรีประกาศนโยบายนี้ ผลการทำงานของรัฐมนตรี ของกระทรวงพาณิชย์ และส่วนงานที่เกี่ยวข้อง ยังไม่เห็น “แสงสว่างที่เจิดจ้าปลายอุโมงค์ เห็นเพียงแสงเทียนรำไรเท่านั้น” ต่อนโยบายนี้ของนายกรัฐมนตรี”

“ผู้เขียน” และคณะเกษตรกรกลุ่มเล็กๆ ได้จัดทำบทความชิ้นนี้ เพื่อส่งต่อให้ “ท่านนายกรัฐมนตรี” และ “รัฐมนตรี” ที่กำกับดูแลนโยบายของรัฐบาลที่สำคัญเรื่องนี้ ต่อไป

#Save ชาวนาและเกษตรกรไทย

Save นโยบายที่ดีของรัฐบาล เพื่อเดินหน้าต่อไป

Save คำมั่นของรัฐมนตรี ก.พาณิชย์ ว่า เดือนมีนาคม 2568 นโยบายนี้เห็นผล

12 มกราคม 2568